

Párhuzamos történetek

■ GONDOLATOK A GYERMEKKORÚ ELKÖVETŐKRŐL CSÁTH GÉZA A KIS EMMA C.

NOVELLÁJA ALAPJÁN

"Mindaddig, amíg az ember könyörtelen pusztítója lesz az alacsonyabb szintű élőlényeknek, nem fogja ismerni sem az egészséget, sem a békét. Amíg az emberek pusztítják az állatokat, egymást is gyilkolni fogják. Az, aki az ölés és a fájdalom magvát hinti el, valójában nem tud szert tenni az öröme és a szeretetre." (Pythagorasz)

"Az alábbi történetet egy naplóban olvastam. A naplóíró fiú távoli rokonom volt, és húszéves korában öngyilkosságban pusztult el. Az édesanyja nemrég halt meg, és ezután kerültek hozzám a fiú naplói. Hosszú ideig nem jutottam hozzá, hogy beléjük pillantsak. A napokban végre hozzákezdtem az olvasáshoz. Meglepett az írás közvetlensége és egyszerűsége. A harmadik füzetben pedig ráakadtam azokra az érdekes följegyzésekre, amelyeket kissé rövidítve és az interpunkció némi változtatásával itt közlök" – e sorokkal kezdi Csáth Géza a novelláját.

A másik eset, amelyről én szeretnék beszámolni, 2000. május 4-én történt. Minden napilap a címlapján közölte a rettenetes hírt. Az erről szóló írásokat összegyűjtöttem, de csak a napokban kezdtem hozzá az elolvasásukhoz. Sötét hideg fagy dermesztette meg a lelkem olvasás közben. Már korábbról tudtam a tényeket, de a tárgyalóteremből – a zárt tárgyalás ellenére – kiszivárgott tudósítások mégis megdöbbentettek.

"A kis Emma a legszebb volt az összes lányok között, akik húgommal, Irmával barátkoztak. Szőke haját, szürke szeméit és finom arcocskáját már első látásra édesnek találtam. Én a második elemibe jártam, ő Irmával együtt az elsőbe. A többi fiúknak is tetszett, de nem beszéltek róla. Szégyellték volna elárulni, hogy törődnek egy lánnyal, hozzá aki még csak elsőbe jár. Én azonban rögtön tisztában voltam vele, hogy szeretem, és bár szintén szégyelltem a dolgot, elhatároztam, hogy mindig szeretni fogom, és feleségül is veszem. A kis Emma gyakran járt hozzánk. Ilyenkor együtt játszottunk a két húgommal és Gábor bátyámmal."

Mind a hárman egy II. kerületi kisegítő általános iskola tanulói voltak. A kis Franciska mindössze 11 éves volt. Nem

ismertem őt személyesen. Nem tudom, milyen színű volt a haja és a szeme. Nem tudom, tetszett-e a fiúknak, beleszerettek-e első látásra. Nem maradtak naplőfeljegyzések utána, ezért nem tudom pontosan, mit érzett, mit gondolt. Nem tudom, milyen volt. Talán voltak barátai. Lehet, hogy ők hárman gyakran együtt voltak? Talán barátok is voltak?

"A nagy barátságából azonban egyszerre csak nagy harag lett. Egy napon láttam, hogy nem jönnek többé együtt az iskolából, hanem mindegyik más lánnyal. Emma ettől kezdve nem jött hozzánk. Húgomat faggattam, hogy mi az oka az összeveszésnek, de hátat fordított nekem és elszaladt...Hetek múltak el. Húgomat hiába próbáltam rábírní, hogy béküljön ki Emmával, macacsul hallgatott. A szeméi azonban könnyesek voltak, és többször este az ágyban minden ok nélkül sírt."

Mi lehetett az a nagy harag, ami bosszúért kiáltott? Észrevették-e ezt a felnőttek? Próbálták-e kibékíteni őket? Mi volt az első jel, ami a tragédiára figyelmeztetett? És miért nem figyeltek fel erre a szülők és a nevelők? Lehet, hogy rossz megfigyelők vagyunk, mi felnőttek? Csupa olyan kérdés, amire nincs felelet. Pedig a tragédiát biztosan harc előzte meg. Olyan harc, ami feltűnő volt. Aminek résztvevői a halál előtt belestek az élet kulcslyukain. S mielőtt a borzadály felsikoltott, a húrok elviselhetetlenül magas hangon zengtek. Nincs fül, ami ezt elviselné. Lehet, hogy süketek vagyunk e zajos világban?

"Október huszonötödikén olvastam az újságban, hogy egy kocsis felakasztottak, mert meggyilkolta és kirabolta az utasát. Hosszasan le volt írva, hogyan viselkedett ez a kocsis a sira-lomházban és reggel az akasztófa alatt. Azon a napon szüleim a vacsoránál az akasztásról beszéltek, és apám elmesélte azt az akasztást, amelyet húszéves

korában látott."

Évekkel ezelőtt olvastam az újságban, hogy két 14-16 év közötti lány megölt egy taxist. Részletesen megírták, hogyan viselkedtek a vádlottak a tárgyaláson és az ítélet kihirdetésénél.

"- De szerettem volna látni - kiáltottam.

- Örülj neki - mondta apám -, hogy nem láttad, és ne is nézz meg soha egyet se, mert ezzel álmodsz hét esztendeig, mint én."

Ismertem valakit, aki felakasztotta magát egy fára. Nem telik el úgy nap, hogy ne gondolnék rá.

"Másnap délelőtt, iskola után, azt ajánlottam Gábor bátyámnak, hogy csináljunk akasztófát, és akasszunk fel rajta egy macskát vagy kutyát. Gábornak tetszett a terv, és hamarosan a padláson dolgoztunk. Egy ruhaszárító kötelet szedtünk le, és hurkot csináltunk rá...Gábor nem volt szenvedélyes állatkínzó, de ha belejött, akkor nagyszerű ötletei voltak...- Te vagy a bíró - kiáltott Gábor -, én vagyok a hóhér. Neked jelentem, hogy minden készen van az akasztáshoz...Hóhér, teljesítse a kötelességét."

Április 29-én olvastam: "Ítélet a kivégzett K. Franciska perében."

"A következő napokban egészen elfeledkeztünk az akasztásról, mert új labdát kaptunk. Gáborral kettesben folyton duplexot játszottunk. Utána Emmáról beszélgettünk. Gábor kijelentette, hogy utálja, mert olyan büszke...Másnap délután beállított hozzánk Emma. - Utálatos! - súgta nekem Gábor. - Édes, drága! - mondtam magamban én...Irma...valósággal úszott az örömben. Játék közben minduntalan elhívta Emmát, ölelte, csókolta, majd megfojtotta. Később azonban mégis összeharagudtak valamin. - Hát nem ígéred meg, hogy nem beszélsz többet a Rózsisval? - kérdezte Irma csaknem sírva. - Azt nem! - felelte határozottan, és mosolygott...Milyen szép volt, Istenem, milyen szép!"

Milyen ígéretek és milyen fenyegetések hangozhattak el 2000. május 4-én és azt megelőzően a II. kerületi kisegítő általános iskola termeiben? Milyen viktimizációs folyamatnak lehetett részese a

kis Franciska? Kifürkészetlenül háttér, amely örökre rejtve marad. A per folyamán a bíró csupán intellektuális megismerést alkalmaz, s így próbálja a tényállást rekonstruálni. Nem ismeri s ezért nem is alkalmazhatja az intuitív megismerést. Olyan, mint a történész, aki szintén a múlt egyik eseményének a feltárásán munkálkodik. A bíró megismerési tevékenysége jogilag meghatározott formák között folyik. A büntető anyagi szabályok pontosan körülírják az egyes törvényi tényállásokat. Így határok közé szorítják a vitát. A büntetőeljárásban mindig csak a büntetőjogilag releváns tényeket vizsgálják. Hétköznapi teóriák uralják a pert. A társadalomtudományok felismerései a hagyományos csatornákon nem jutnak be az eljárásba. Karl Dieter Opp szerint a bíró, mintha daczból, csak azért is a saját hétköznapi bölcsességeit részesíti előnyben a szociológia, a kriminológia vagy a szociálpszichológia megállapításaival szemben, s így a bíró megállapításai gyakran ellentétesek a társadalomtudományi felismerésekkel. Meg kellene szabadítanunk gondolkodásunkat attól a lidércnyomástól, ami a mindennapi teóriák által nehezedik rá. A jogalkalmazót nem érdekli igazán - mert nem is feladata - az előtte álló személy sorsa, életének külső és belső alakulása. A finom lelki problémáknak nem ő a boncolója. A lélek homályos rezdülései legfeljebb az író foglalkoztatják.

"Láttál már akasztást? - kérdezte ozsonna után a húgom Emmától. - Nem! - felelte Emma, és rázta a fejét, hogy a haja az arcába csapódjék. - De a papától hallottad? - Igen, mesélte, hogy felakasztottak egy gyilkost - mondta Emma hűvoesen, és érdeklődés nélkül."

Az MTI értesülése szerint egy 14 éves lány és egy 12 éves fiú kirándulás ürügyén elcsalta a 11 éves kis Franciskát Kőbánya egyik erdős területére azért, hogy megleckéztesse őt.

"Most játszhatunk akasztást - mondta Irma. - Emma lesz a bűnös, őt fogjuk felakasztani. - Inkább tégedet - kacagott Emma. - Hóhér, teljesítse kötelességét! - kommandírozott Gábor saját magának. A kis Emma elhalványodott, de mosolygott. - Most állj mozdulatlanul - mondta Irma. Én rátettem a hurkot a nyakára. - Nem én, nem akarok. - nyafogott a kisleány."

A kezét hátrakötötték, a száját betömtek egy zoknival. Majd a védekezésre képtelen kislányt a földre döntötték, és

ott bántalmazták.

"- A gyilkos kegyelemért könyörögni kiáltotta Gábor kipirulva -, de a hóhérszegédek megragadják az elíteltet. - Juci és Ani erre lefogták Emma karjait. - Nem engedem, nem! - sikoltott a kis Emma, és sírni kezdett. - Istennél a kegyelem! - szavalta Gábor. Irma pedig a térdeinél fogva a levegőbe emelte a barátját. Nem bírta, el akart esni, és ezért odamentem, segitettem neki. Ekkor történt először, hogy átölhettem őt."

Borzalmas kínzások következtek. A kislány képtelen volt bármilyen védekezésre, bármilyen ellenállásra, hiszen megkötözték. Segítségért sem kiálthatott, mert a száját betömtek.

"Bátyám meghúzta a kötelet, a végét körülcsavarta egy gerendán és megkötötte. A kis Emma lógott. Eleinte hadonászott a kezeivel, és vékony kis fehér harisnyás lábaival nagyokat rúgott. Olyan furcsák voltak ezek a mozdulatai. Az arcát nem láhattam, mert a padláson már meglehetősen sötét volt. Egyszer csak hirtelen megszűnt a mozgás. A teste kinyúlt, mintha a lábujjaival valami zsámolyt keresett volna, hogy ráálljon. Azután nem mozdult többet."

A 12 éves fiú a nála lévő nuncsakuval a kis Franciskát megfojtotta.

"Erre rémes félelem szállott meg valamennyiünket. Hanyatt-homlok rohantunk le a padlásról, és szanaszét elbújtunk a kertben. Ani és Juci hazafutottak."

Ezután a gyermek holttestét a két elkövető betakarta fűvel és avarral.

"A szakácsné, aki valamit le akart hozni a padlásról, akadt rá a holttestre egy félóra múlva."

A kis Franciska holttestét május közepén találták meg a XVIII. kerületben a Szálfa és a Flór Ferenc utca közötti erdős területen.

"A család sorsáról csak annyit tudok, hogy az apa mint ezredes, nyugalomban van, Irma jelenleg özvegy-asszony, Gábor pedig katonatiszt."

Az elkövetőkről csak annyit tudok, hogy 2000 májusának végén vették őrizetbe a 14 éves M. Viktóriát, iskolatársát, a 12 éves fiút, javító-nevelő intézetbe helyezték. A büntetőper, vagyis a büntetőeljárás folyamatán belül a tárgyalás 2001. december 11-én kezdődött. A fiatalkorú vádlott, a gyermekkorú sértett, illetve a hozzátartozók erkölcsi érdekei miatt a bíróság a tárgyalást a nyilván-

nosság kizárásával folytatta. Az ügyész emberölés minősített esete, természet elleni erőszakos fajtalanlás és kifosztás büntette miatt emelt vádat. Az első fokú bíróság ítéletét 2003 áprilisában hozta. A nem jogerős ítélet szerint M. Viktória felelőssége az előre kitervelt, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntetében állapítható meg, amelyet a vádlott közvetett tettesként követett el. Ezért őt a bíróság 6 év és 10 hónapi, fiatalkorúak börtönében végrehajtandó szabadságvesztésre ítélte. Az ítélet ellen az ügyész súlyosításért, a védő pedig enyhítésért fellebbezett.

Csáth Gézálnál megszoktuk, hogy novellái "az örületbe csukló fintorokat, a test titokzatos kiterjedéseit, a halál kiütőköző tigrisfoltjait" mutatják be. Műveinek "éppen az ad tragikus megrendültséget, hogy mindennél jobban ismerte a homályt, a testetlen éjszakai riadásokat, a szörnyű formátlanságot, mely meghúzódnva, a legsötétebb zugokban él bennünk. Iszonyú, sőtét érzéseket rejtegetett magában, melyektől visszahőköl a fény. Novellái mind ezekről az érzésekről és torzulásokról szólnak. A két Witman fiú kutyákat, elfogott baglyokat boncol élve, éjszaka, a padláson, majd megismerkednek egy utcai lánnyal, s hogy anyjuk ékszerait neki adhassák, a boncolóként beledöfik alvó anyjukba. A gyáva földbirtoke félelemből megöli a kiuzsorázott testű, szánalmas betörőt. Idegbetegek iszonyú békákkal viaskodnak a sötétben. A féltékeny, idősebbik testvér gonosznak, erősnek, állatinak látja kisöccsét, és amikor megfojtja, döbben rá: milyen szép, milyen ártatlan és milyen gyenge ez a fiatal test."

Csáth írásaiban a valóságot teljességében ábrázolja. Mint orvos, diagnosztizál. "Figurái a klinikus kereste össze, s még természetesebb, hogy az ideg orvos szemével vizsgálta őket. A művész szerepe a továbbfejlesztés; a körtörténetformát ő leleményesen kiterjesztette mindenre, élőkre és holtakra, anyagra és tájra."

A kis Emma című novelláját 1912-ben írta. Már két éve morfinista volt. Ebben a korszakában nehezen ment az alkotás. Az 1912-es nyárról szóló feljegyzéseiben szerepel: "Rettenetes és nyomasztó gondolat, hogy nincs többé kedvem az íráshoz...Az írás pedig gyönyört ad és kenyeret. Mégse! Nehezen megy, aggályokkal. A születő gondolatot mint egy csírájában megöli a kritika. A legbelső elintézetlen ügyeimet pedig nem

tudom papírra tenni. Az gátol, hogy mások éppoly tisztán olvasnak bennem, mint én más írók írásaiban ... Mégis vas-erővel kényszerítem magam, hogy írjak. Írnom kell. Ha nem is lesz számomra többé az írás életműködés soha - legalább legyen játék Játszanom kell, ha nem is mulatok, mert csak ez ad esélyt rá, hogy valaha sok pénzt keressek." És nemcsak ő játszott, játszottak a szereplők is. Játék közben az élet és a halál peremén, a szakadékok szélén egyensúlyoztak, majd játékból akasztottak.

Csáth novellája és a kis Emma élete a bűn elkövetésével véget ért. A kis Franciska pere a bűnnel kezdődött. "Szörnyű a bűn, terhes a vád." De hol marad a megbánás, a bűnhődés? Az első fokú ítélet indokolása kiemeli, hogy a vádlott nem tanúsított megbánást. A Csáth novellájában szereplő naplóíró fiú később önkézzel vet véget az életének. Ágnes asszony, miután megölte férjét, beleőrül a tettébe. Lappangó lelkiismerete a nyomasztó élményeket elfojtja, és a tudatlanba menekíti, hogy azután onnan előtörve a hallucinációkon keresztül rögzítse azokat. "Mert hiában tiszta gyolcs / Benne többé semmi vérjel: / Ágnes azt még egyre látja, / S éppen úgy, mint akkor éjjel."

A kis Franciska perében az első fokú ítélet indokolása kiemeli, hogy M. Viktória a bűncselekmény elkövetésekor közepes mértékben volt beszámítható.

Mit is jelent valójában a beszámítási képesség? Lényegében két dolgot foglal magában: egyrészt a felismerési képességet, másrészt az akaratot. Felismerési és akaratot annak van, aki magatartásának lehetséges következményeit előre látja, képes a felismerésnek megfelelő akarat kiakasztására és ennek tonusítására.

A beszámítási képességet jelentő előrelátás és akarat-kialakítás egy bizonyos irányban történő aktualizálódása a bűnösség. A beszámítási képesség egyrészt az alannya válásnak is feltétele, másrészt a bűnösségnek is alkotóeleme, így bűnösségi képességet is jelent. A beszámítási képességet korlátozó vagy kizáró kóros elmeállapot több betegséget foglal magában. Az elmebetegség, a tudatzavar, a szellemi leépülés, a gyengeelméjűség, a személyiségzavar és más, az életműködést súlyosan zavaró egyéb

kóros állapotok gyűjtőfogalma. Mind-egyik betegségben az a közös, hogy az egyénben rejlő valamilyen körülmény következtében az agyműködés korlátozott, a szellemi tevékenység nem tökéletes.

A kóros elmeállapot megítélése orvosi kérdés. A bíróságnak kötelező e kérdésben szakértőt igénybe vennie, hiszen csak az elmeorvosi szakvélemény birtokában állapíthatja meg, hogy a vádlott kóros elmeállapotú-e, és hogy ez kizárta vagy csak korlátozta a beszámítási képességét. Amennyiben kizárta, úgy a bíróság felmenti a vádlottat, ha pedig csak korlátozta, akkor a büntetést korlátlanul enyhítheti. A kóros elmeállapot mint büntethetőséget kizáró ok nem jelenti feltétlenül a büntetőeljárás akadályát. Meghatározott esetekben ugyanis a bíróság, bár a vádlottat felmenti, de ezzel együtt büntetőjogi intézkedésként az elkövető kényszergyógykezelését rendeli el.

Mivel a kóros elmeállapot megítélése orvosi kérdés, a bíróság csak elmeorvosi szakvélemény birtokában állapíthatja meg, hogy az elkövetőnél fennállnak-e ezek a tények. Természetesen a szakértő csak ténykérdésben nyilatkozhat. Abban a kérdésben, hogy a vádlottat terheli-e büntetőjogi felelősség, csak a bíróság dönthet. Így válik ketté a perben a tény-és a jogkérdés megítélése. A felmentés szempontjából nagyon fontos, hogy a vádlott kóros elmeállapota az elkövetés pillanatában álljon fenn. A később bekövetkezett elmebetegség ugyanis nem zárja ki a büntethetőséget.

Ágnes asszony a bűncselekmény elkövetése után vált elmebeteggé, M. Viktória pedig a bűncselekmény elkövetésekor volt közepesen beszámítható, amit a bíróság az enyhítő körülmények és nem a büntethetőséget kizáró okok között értékel.

M. Viktória közvetett tettesként követte el az emberölést. Az emberölés tényleges elkövetője M. Viktória iskolatársa, egy 12 éves fiú volt. Őt tanúként hallgatták ki az eljárásban. A törvény értelmében nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be. Ha a gyermekkorú személy büntetendő cselekményt követ el, vele szemben büntetőjogi jogkövetkezmény nem alkalmazható, de más hatósági intézkedés igen. Így került a fiú javító-nevelő intézetbe.

A gyermekkorú a törvény a beszámítást kizáró okok között szabályozza. A

jogalkotó abból a megdönthetetlen vélelemből indul ki, hogy a 14. életévét be nem töltött gyermek nem rendelkezik beszámítási képességgel. Vagyis nem képes magatartása következményeinek előre látására. Ha mégis képes magatartása következményeinek előre látására s arra, hogy felismerésének megfelelően cselekedjék, akkor sem büntethető, mert a törvény ezt kizárja. Hazánkban 1961 óta él ez a szabály. Ennek alapja, hogy a gyermekek 14. életévükre jutnak el a biológiai-szellemi fejlődés olyan fokára, amely lehetővé teszi a társadalmi együttéléshez szükséges értékelési képesség megszerzését.

1961 előtt a gyermekkor határa 12 év volt.

Napjainkban is vannak olyan nézetek, amelyeknek a képviselői szeretnék a büntetőjogi felelősség korhatárát a 14. életév alá vinni. Arra hivatkoznak, hogy egyre több súlyos bűncselekményt követnek el gyermekkorúak, ezért a társadalom védelme indokolja, hogy a büntetőjog eszközei erre a problémára is kiterjedjenek. Csak-hogy a gyermekkor természete nem olyan, hogy a pillanatnyi kriminópolitikai hangulatnak megfelelően a törvény szavával befolyásolhassuk a gyermek testi és szellemi fejlődési folyamatát.

Wilkinson szerint, amilyen hamar válik születése után éretté az állat, és amilyen hamar meg tudja magát védeni, a gyermek olyan lassan fejlődik. "A természet mást rendelt az ember számára, nem csupán a testi szükségletek gyors kielégítését, hosszú és enyhe növekedésre állította be. A gyerekeknek időre van szüksége az 'ébredéshez', azaz, hogy eljusson a felnőtt tudatosságához. Mi felnőttek sem szeretjük, ha hirtelen felriasztanak. Könnyen belátható, hogy ugyanez vonatkozik a gyermek 'felnevelésére' is... A modern oktatás divatáramlata a gyermeket korábban akarja arra készíteni, hogy megtanulja a felnőttek dolgait. Ez a fajta oktatás az emberi természet ellen dolgozik."

Valóban, a gyermek szellemi folyamatai egészen máshogy játszódnak le 14 éves koráig. Mi, felnőttek, gondolkodásunknak, érzelmeinknek és akaratunknak bizonyos fokig urai vagyunk. Rajtunk múlik, hogyan cselekszünk. "A gyermek sokkal jobban ki van szolgál-

tatva természete erőinek. Ésszerűség által nem ellenőrzött őserők áramlanak akaratába és érzelmeibe."

Az ember fejlődésének legfontosabb mérföldkövei a 7 év és annak többszöröse. Ennek megfelelően a gyermek életében a 7. és a 14. év tekinthető korszakváltónak. Ezért fontos, hogy a 14. évet hagyjuk meg a gyermekkort és a fiatalkort elválasztó határnak. Ha mi jogászok, nem működünk együtt a természettel, és nem vesszük figyelembe az ember s ezen belül is a gyermek szerves fejlődéseinek törvényeit, még több bajt okozunk. Arról, hogy 12 éves korú gyermekek súlyos cselekményeket követnek el, nem annak kellene eszünkbe jutnia, hogy csökkentsük a büntethetővé válás korhatárát. A gyermekkori bűnözés nem ok, hanem okozat.

A gyermek 14 éves koráig még nem abban az értelemben gondolkodik, amit mi gondolkodásnak nevezünk. A tudása még nincs felparcellázva. Bár gondolkodóképessége még szunnyad, képzelőtehetsége nagyon is éber. És ezzel számolnunk kell. "Fenyegetés, bizonygatás, logika nem sok vizet zavar, de ha egy információt képben, érzelmekeltően adunk a gyermeknek, akkor eljut hozzá....A hét és tizennégy év közti gyermeknek még valamire van szüksége. Vezetésre. Keresi útját a világba, kóstolgatja ezt, próbálgatja azt, de ennek ellenére szüksége van a felnőtt támaszra. Szinte organikus szükséglete hétéves kora után a felnőtt útmutatás, hogy mi a jó és a helyes." 9 éves kora körül a külső világ kezdi jobban érdekelni. Öntudatosabbá válik. A fizikai test éréseivel párhuzamosan fejlődik majd a gondolkodóképessége. "Bizonyos egoizmus fejlődik ki benne. Önmagát mint egyént tudatosabban fogja fel, de még nem elég érett arra, hogy megítélje a dolgokat és felelősséget vállaljon. Ezért tűnik a gyerek ebben a korban gyakran kegyetlennek, önközpontúnak, szemétszeméért ... beállítottságúnak." Lelkileg az elfogadás és az elutasítás, a szeretet és a gyűlölet kettőségében él. Érzelmi élete még az ébredés hajnali állapotában van. Ítéloképességgel a 14. életévét el nem ért gyermek nem rendelkezik. Ezért nem indult büntetőeljárás a 12 éves fiúval szemben, pedig ő volt, aki ténylegesen az emberölést elkövette. Ő volt, aki nuncsakujával megfojtotta a kis Franciskát.

Az ítéloképesség kialakulásának feltételei között egyébként nemcsak az életkor szerepel, hanem a nevelés folyamán ért hatások is befolyásolják azt. „Szorosan az érzelmi élethez kapcsolódva fejlődik ki az ítéloképesség ... Az érett ítéloképesség feltétele a jól fejlett érzelmi élet. Az ítéletalkotást ugyanis szimpátia és az antipátia finom játéka kíséri, mely végül is több lehetőség mérlegelésének eredménye."

M. Viktória a bántalmazásban, jogi nyelven a testi sértésben nem vett részt, de ő volt a mindent felölélő tettnek a kitervelője. Amennyiben a tényleges elkövetőt büntetőjogilag felelősségre lehetne vonni - ha a bűncselekmény elkövetésekor betöltötte volna a 14. életévét -, abban az esetben M. Viktória az emberölés büntettének felbujtójaként szerepelt volna az eljárásban. Az első fokú ítélet viszont M. Viktória felelősségét közvetett tettesi minőségében állapította meg. Miért?

A büntetőjogi szabályok értelmében közvetett tettes az, aki a bűncselekményt úgy valósítja meg, hogy annak elkövetésére más személyt használ fel. Ez a más személy pedig vagy gyermek, vagy beszámíthatatlan, vagy tévedésben lévő személy.

Az M. Viktória pere mögött meghúzódó kriminológiai és jogi kérdések további gondolkodásra készítenek. Mivel itt olyan folyamatban lévő büntetőeljárásról van szó, amelyben még nincs másodfokú határozat, ezért úgy érzem, a további vitával meg kellene várnunk a per jogerős befejezését, noha biztos vagyok abban, hogy a háttérben lévő számos probléma a jog eszközeivel nem megoldható.

Az első fokú ítélet indokolása utal a vádlott büntudatának hiányára, és ezt súlyosító körülményként értékeli. Ebben a tanulmányban most nem szeretném megkérdőjelezni a „bölc" jogalkotók döntését azzal kapcsolatban, hogy a 14. életéve betöltése után a fiatalkorút szabadságvesztésre lehet ítélni. Utalni szeretnék viszont Rudolf Steiner egyik

írására, amelyben a szerző a bűn és bűnhődés világát nem hétköznapi bölcseségek (értsd: közhelyek) segítségével értelmezi. Steiner szerint, „amit lelkiismeretnek hívunk, nem más, mint az Én-nek az élettelen egy sor megtestesülésen keresztül végzett munkájának eredménye. Amikor az ember belátja, hogy ezt, vagy amazt ne tegye meg, és amidőn ennek a belátásnak révén olyan erős benyomás éri, hogy az egészen éterestéig tovahat, így keletkezik éppen a lelkiismeret." Nem kell ahhoz antropozófnak lennünk, hogy belássuk: 14 éves korában az ember még nem jutott el arra a fejlődési fokra, amelyben a bűnt mint okot, a bűnhődés mint okozat követi.

Kiss Anna